

9. Tilastotoimisto

Tilastoneuvottelukunta. Kaupunginrevisori oli aikanaan tehnyt esityksen neuvottelukunnan asettamisesta tilastotoimiston erikoisselvitysten ja työn suuntauksen ohjaamista varten. Kaupunginvaltuusto hyväksyi 29. 1. tilastotoimiston johtosääntöön uudet 9 ja 10 §:t, joiden mukaan toimiston neuvonantajana tilastotyön suuntauksen ohjaamisessa on tilastoneuvottelukunta, jolla myös on oikeus tehdä aloitteita tilastotyön suunnitelmallisesta ja tasapuolisesta kehittämisestä. Tilastoneuvottelukunnan puheenjohtajana on kaupunginjohtaja ja jäsenenä neljä kaupunginhallituksen vuodeksi kerrallaan valitsemaa jäsentä, joista kahden tulee edustaa tilaston käyttäjiä kaupungin viranomaisten piiristä ja yhden sen ulkopuolelta sekä yhden tilastotoimiston ulkopuolella olevaa käytännöllistä tilastotuntemusta. Neuvottelukunnassa käsiteltävät asiat valmistelee ja sen sihteerinä toimii tilastotoimiston toimistopäällikkö.

Neuvottelukunnan ensimmäiseksi vuosijäseniksi valitsi kaupunginhallitus Helsingin kauppakamarin apulaisasiamiehen Rauno Larsion, sosiaalisen tutkimustoimiston päällikön Gunnar Modeenin, kiinteistöviraston yleiskaava-arkkitehdin Olof Steniuksen sekä sairaalaviraston sairaalatyöntutkijan Inkeri Vaurasteen.

Tilastoneuvottelukunta kokoontui vuoden aikana kaksi kertaa ja kokouksissa pidettyjen pöytäkirjojen pykäläluku oli 21.

Neuvottelukunta käsitteli mm. seuraavat asiat: tehtiin päätös kaupunginhallituksen hyväksymien lyhenteiden käyttämisestä tilastotoimiston julkaisuissa ja puollettiin toimiston kaupunginhallitukselle tekemiä esityksiä tp. toimistoapulaisen viran vakinaistamisesta, suppean huoneenvuokralaskennan suorittamisesta sekä reikäkorttien lajittelukoneen tilaamisesta. Sitä paitsi puollettiin toimiston esitystä siitä, että velvollisuus tilastotietojen antamiseen olisi sisällytettävä yksityisten liikkeenharjoittajien kanssa vastered tehtäviin sopimuksiin. Edelleen neuvottelukunta esitti kaupunginhallitukselle, että kaupungin reikäkorttitoiminnan kehitystä suunniteltaessa kiinnitettäisiin huomiota tilinpäätöstilastoa haittaaviin seikkoihin ja tulot ja menot ryhmitettäisiin kansantaloudellisen perusteen ja laadun mukaan.

Johtosäännön muuttaminen. Ratkaisuvallan siirtämiskomitean ensimmäisen mietinnön mukaisesti muutettiin tilastotoimiston johtosääntöä siten, että apulaisaktuaarien sekä kirjasto- ja arkistoamanuenssin vaali siirtyi kaupunginhallitukselta sen yleisjaostolle sekä alemman tilapäisen henkilökunnan vaali yleisjaostolta toimistopäällikölle.

Henkilökunta. 1. 1. 1959 alkaen vakinaistettuun 11. palkkaluokkaan kuuluvan tp. toimistoapulaisen virkaan valittiin virkaa tilapäisenä hoitanut hra Per-Olof Forsius.

Toimistoon otettiin työllisyystöihin kaksi toimistotöihin pystyvää henkilöä n. 4 kk:n ajaksi. Heille annettiin tehtäväksi aviollisen hedelmällisyystutkimuksen aineiston hankkiminen.

Aktuaari Osmo Viitaila lähetettiin 26.—27. 9. virkamatkalle Tukholmaan IBM:n järjestämään elektronisen tietojenkäsittelykoneen Ramacin esittelyyn tutustumista varten sekä neuvottelemaan mahdollisuuksista käyttää hyväksi Tukholmassa olevia elektronikonetta v:n 1960 väestönlaskennan aineiston käsittelyssä.

Osallistuminen kursseihin. Toimistopäällikkö osallistui kaupunginhallituksen koulutus- toimikunnan järjestämiin virastopäälliköiden neuvottelupäiviin 24.—25. 10. Kolmirannassa.

Koulutustoimikunnan toimeenpaneman kunnallishallinnon B-kurssin suoritti kaksi viranhaltijaa ja A-kurssin 10 viranhaltijaa, toimistoteknillisen kurssin kolme viranhaltijaa sekä sokkolaskentakurssin yksi viranhaltija, IBM:n järjestämän operatööriskurssin suoritti yksi viranhaltija. Sitä paitsi osallistui neljä viranhaltijaa Suomen Punaisen Ristin järjestämän ensiavun alkeiskurssiin ja yksi näistä vielä jatkokurssiinkin.

Kansainvälinen yhteistyö. Kansainvälisen tilastoinstituutin päätettyä perustaa kaupunkien tilastomiesten kansainvälisen yhdistyksen (International Association of Municipal Statisticians) kutsuttiin toimistopäällikkö mainitun yhdistyksen perustajajäseneksi.

Reikäkorttikoneet. Kertomusvuonna saapui aikaisemmin tilatuista uusista reikäkorttikoneista 2 lävistyskonetta (m/024) ja 1 tarkistuslävistyskone (m/056).

Julkaisutoiminta. Toimintavuoden aikana ilmestyivät seuraavat tilastotoimiston julkaisut:

Tammikuun	23 p:nä	Helsingin kaupungin tilasto I. Terveysten- ja sairaanhoito. 41.1956. Edellinen osa. IV + 241 s.
»	24 »	Kertomus Helsingin kaupungin kunnallishallinnosta. 68. 1955. Edellinen osa III + 311 s.
»	27 »	Helsingin kaupungin tilastollinen vuosikirja. 47. 1957. XII + 357 s. + 2 karttaa.
Huhtikuun	30 »	Helsingin asunto- ja väestölaskenta 1955. Bostads- och folkräkningen i Helsingfors 1955. I. Eripainos. Särtryck. 68 + IV s.
Toukokuun	8 »	Helsingin kaupungin tilasto II—III. Ulkomaan kauppa ja merenkulku. 18. 1956. 21 + 45 + 127 s.
»	16 »	Helsingin kaupungin kunnalliskalenteri. 30. 1958. XVI + 504 s. + kaav.
»	16 »	Helsingfors stads kommunalkalender. 30. 1958. XVI + 503 s. + schema.
Kesäkuun	19 »	Helsingfors stads statistik VI. Undervisningsväsen. 23. 1954/55. VIII + 118 + 40 s.
Heinäkuun	9 »	Helsingin kaupungin tilasto VI. Opetuslaitokset. 24. 1955/56. 124 + 28 s.
Elokuun	25 »	Helsingin kaupungin tilasto I. Terveysten- ja sairaanhoito. 39—41. 1954—56. Jälkimmäinen osa. IV + 52 + 108 s.
Syyskuun	29 »	Kertomus Helsingin kaupungin kunnallishallinnosta. 68. 1955. Jälkimmäinen osa. III + 348 s.
Lokakuun	7 »	Helsingfors stads statistik VI. Undervisningsväsen. 24. 1955/56. 123 + 28 s.
»	30 »	Helsingin kaupungin tilasto II—III. Ulkomaan kauppa ja merenkulku. Tavaranimikkeistö. 131 s.
Marraskuun	5 »	Kommunal författningssamling för Helsingfors stad. 35. 1957. XVI + 463 s.
»	7 »	Helsingin kaupungin kunnallinen asetuskokoelma. 35. 1957. XVI + 473 s.
Joulukuun	23 »	Helsingin kaupungin tilasto II—III. Ulkomaan kauppa ja merenkulku. 19. 1957. 23 + 45 s.
»	23 »	Helsingin asunto- ja väestölaskenta 1955. Bostads- och folkräkningen i Helsingfors 1955. II. Eripainos. Särtryck. 58 + VI s.

Julkaisua »Tilastollisia kuukausitietoja Helsingistä» ilmestyi 12 vihkoa; yhteinen sivumäärä oli 288 (ed. v. 296).

Eripainoksina myöhemmin julkaistavista teoksista ilmestyivät mm. kansakoulujen kertomukset lukuvuodelta 1956/57 suomeksi ja ruotsiksi.

Helsingin väestökirjanpito. Helsingin väestökirjakomitean mietinnöstä antamassaan lausunnossa toimisto osoitti, että komitean ehdotusten hyväksyminen olisi monella tavalla kaupungille hyödyllistä ja välttämätöntä. Toimisto näin ollen esitti, että 1) kaupunginhallitus sisäasiainministeriölle ilmoittaisi olevansa valmis allekirjoittamaan sopimuksen valtion ja Helsingin evankelisluterilaisten seurakuntien kanssa komitean tekemien ehdotusten pohjalla sekä 2) katsovansa, että ehdotukset oli toteutettava kiireellisesti mietin-

nössä ehdotettua aikataulua noudattaen, ja että 3) kiinteistölautakuntaa kehoitettaisiin varautumaan viimeistään 1. 3. luovuttamaan uudelle virastolle noin 1 600 m²:n suuruinen huoneisto.

Ennen kuin kaupungin vastaus oli annettu valmistui myös koko maan väestökirjanpitoa käsittelevä Väestökirjanpitokomitean mietintö. Lisälausunnossa tilastotoimisto esitti, että mainittu komitea ei ollut ottanut kantaa kysymykseen, mikä teknillinen järjestelmä olisi otettava käytäntöön. Eräänä vaihtoehtona oli Helsingin väestökirjakomitean ehdotusten hyväksyminen. Lausunnossaan toimisto edelleen viittasi siihen, että asetus ehdotukseen ei sisältynyt määräyksiä, jotka turvaisivat kaupungin oikeudet ilmaisten luettelujen ja tilastotietojen saantiin. Koska uudistuksen vaatimia kustannuksia ei olisi uhrattu turhaan siinäkään tapauksessa, että uudistus koko maassa tapahtuisi ehdotetun aikataulun mukaan ja noudattaisi kaupungille epäedullisempaa linjaa, toimisto esitti, että Helsingin väestökirjakomitean tekemien ehdotusten toteuttaminen olisi katsottava kiireelliseksi. Sittemmin antamassaan lausunnossa kaupunginhallitus osaksi yhtyi tilastotoimiston kannanottoihin, mutta ei katsonut asiaa kiireelliseksi, vaan järjestelytoimiston lausuntoon yhtyen korosti koko maassa käytäntöön otettavan yhdenmukaisen järjestelmän merkitystä.

Henkikirjoitustietojen saanti. Sisäasiainministeriön toimesta oli henkikirjojen kirjoittamisessa siirrytty reikäkorttimenetelmään. Tällöin henkilökorttiin ei ollut merkitty kaupunginosaa eikä korttelia, mistä syystä väkilukutietojen saaminen kaupunginosittain ja kortteleittain vaikeutui. Sen jälkeen, kun tilastotoimisto oli ilmoittanut, että henkikirjoittajalta saadut väkilukutiedot olivat myöhästyneet, päätti neuvottelukunta kehottaa toimistoa ilmoittamaan asiasta toimenpiteitä varten kaupunginhallitukselle siinä tapauksessa, ettei tietoja väestön jakautumisesta kaupunginosittain ja kortteleittain saada ilmaiseksi.

Aikaisemmat asunto- ja väestönlaskennat. V:n 1950 täydellisen laskennan viimeiset taulukot valmistuivat vuoden aikana ja julkaistiin tilastollisessa vuosikirjassa. V:n 1955 otantaväestönlaskennan yhdistelmien valmistaminen jatkui. Toimiston kuukausijulkaisussa käsiteltiin tätä laskentaa kolmessa kirjoituksessa, ja kuukausijulkaisusta julkaistiin eripainoksena kaksi laskentaa valaisevaa nidettä.

V:n 1960 väestönlaskennan valmistelut. Toimistopäällikkö osallistui tilastollisen neuvottelukunnan väestönlaskentajaoston jäsenenä seuraavan väestönlaskennan valmisteluihin. Kun oli päätetty, että vuodenvaihteessa 1958/59 suoritettaisiin koelaskenta, missä oli tutkittava tietojen keräämistä henkikirjoitusilmoitusten yhteydessä, sovittiin, että tällainen kokeilu pienissä puitteissa suoritettaisiin myös Helsingissä. Ei katsottu välttämättömäksi perustaa eri laskentatoimikuntaa, vaan tilastotoimisto suostui suorittamaan toimikunnan tehtävät. Aineiston käsittelyn nopeuttamiseksi toimisto tutki mahdollisuuksia elektronisen tietojenkäsittelykoneen käyttämiseen. Tilastolliselle päätoimistolle lähetettiin sitä paitsi virallinen esitys asiasta.

Helsingin seudun väestöennuste. Esikaupunkiliikenteen suunnittelukomitean pyynnöstä toimisto laati Helsingin seudun väestöennusteen.

Huoneenvuokralaskenta. Yhteistoiminnassa Sosiaalisen tutkimustoimiston kanssa suoritettiin syyskuussa suppea huoneenvuokralaskenta. Otos oli poimittu aikaisempien vuosien otoksesta. Laskenta suoritettiin postitse ja ainoastaan poikkeustapauksessa puhelimitse tai haastattelijan avulla. Kokemukset tästä tietojen keräämistavasta olivat myönteiset. Laskennan tulokset ilmoitettiin palkkalautakunnalle otettavaksi huomioon virka-asuntojen vuokria vahvistettaessa sekä kiinteistölautakunnalle.

Viranhaltijoiden henkilökuljetustilasto. Työtehoneuvottelukunnan esityksestä kaupunginhallitus päätti antaa toimiston tehtäväksi virastojen ja laitosten pitämien autojen kanta- ja kustannuskorttien sekä ajokirjojen ja taksikuittivihkojen sisältämien tietojen perusteella laatia vuosittain kaupungin omaa autokantaa sekä virka-ajoihin käytettävien vuokra-autojen ja viranhaltijoiden omistamien autojen käyttöä ja kustannuksia osoittavat tilastot.

Helsingin yliopistollisen keskussairaalan potilastilasto. Koska mainittu sairaala muodostaa huomattavan osan sairaalatoimesta Helsingissä, toimisto katsoi välttämättömäksi hankkia sen toiminnasta mahdollisimman hyvät tilastotiedot. Toimistolle lähetettyjen potilaskorttien perusteella lävistettiin kullekin potilaalle reikäkortti, mihin merkittiin sairaalantulokuukausi, sukupuoli ja syntymäaika.

Hotelleihin ja matkustajakoteihin saapuneet matkustajat. Poliisilaitoksen matkustajakortistoon perustuva tutkimus valmistui ja tulokset julkaistiin tilastollisessa kuukausijulkaisussa.

Kunnallisvaalitulasto. V:n 1956 kunnallisvaalien aineiston perusteella suoritettu tutkimus valmistui ja julkaistiin samoin kuukausijulkaisussa. Tutkimuksessa selvitettiin toiselta puolen osanotto vaaleihin eri ikä- ja sosiaaliryhmissä alueittain, toiselta puolen tutkittiin eri puolueiden saaman kannatuksen keskittymistä ja eri ehdokkaitten saamaa alueittaista kannatusta.

Asuntohakemukset kaupungin huoneistoihin. Samoin kuin useina edellisinä vuosina tutkittiin kaupungin asuinhuoneistojen saantia varten v. 1956 jätetyt hakemukset.

Määrärahojen ylitykset. Koska kaupungin talousarvion määrärahojen ylitykset olivat herättäneet huomiota julkisuudessa, tutkittiin ylitysten luonne ja niiden syntymiseen vaikuttaneet syyt.

Menestys keskikoulussa. Eri tahoilta tehtyjen toivomusten johdosta ja jatkona aikaisemmin suoritettua oppikoulun probleeman ensimmäiseen tutkimukseen (oppikoulun pääsytytöntutkimus) aloitettiin tutkimus oppilaiden menestyksestä oppikoulussa. Tutkimus ei valmistunut kertomusvuoden aikana.

Tärkeimmät lausunnot. Paitsi em. asioista toimisto antoi lausunnot kaupunginhallitukselle prof. Aarno Niinin laatimasta selvityksestä, joka koski ns. suurten ikäluokkien takia Helsingin kaupungille mahdollisesti aiheutuvia toimenpiteitä; järjestelytoimistolle konekirjoitus- ja monistustöiden keskittämismahdollisuuksista sekä arkistoinnimenetelmistä uudessa sosiaalivirastotalossa; palkkalautakunnalle virkasäännössä ilmenevistä epäkohdista sekä Finlands svenska folkskolläraförbundet'ille opettajatarpeesta.

Tietojen ja selvitysten antaminen. Samoin kuin edellisinä vuosina annettiin kaupungin ja valtion eri virastoille sekä kotimaisille ja ulkomaisille virastoille ja laitoksille sopimukseen mukaisesti säännöllisesti annettavat tiedot ja tilastoyhdistelmät.

Tilapäisesti annettiin tietoja ja selvityksiä mm.: kaupunginkanslialle selvitys asuntorakennustoiminnan tukemisesta kaupungin varoilla sekä Pohjoismaiden pääkaupunkien velkataakasta, kiinteistövirastolle tiedot kaupungin pääomamenoista, rakennusvirastolle tiedot miespuolisten työntekijöiden palkkojen kehityksestä v. 1956—1958, lastentarhain lautakunnalle ennustetiedot ruotsinkielisten lastentarhaiässä olevien lasten lukumäärän kehityksestä Hakaniemen, Kallion, Hermannin ja Vallilan alueella, lastensuojeluvirastolle tiedot lasten eräiden ikäryhmien lukumäärästä ja ennusteesta, kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriölle kaupungin taloutta koskevia tietoja, kirkkohallintokunnalle tiedot eri seurakuntien väestön ikäryhmyksestä, Lauttasaaren ruotsalaista oppikoulua suunnittelevalle toimikunnalle ennuste Lauttasaaren ruotsinkielisten lasten lukumäärän kehityksestä, Suomen Matkailijayhdistykselle tietoja Helsingin matkustajaliikenteestä, Nordisk transportforskningskommitté'lle tietoja kuljetusalan kirjallisuudesta sekä Göteborgin yliopiston preseptorille Hannes Hyreniukselle selostus toimiston tekemistä väestöennusteista.

Kalustonhankinnat. Kertomusvuonna hankittiin 3 laskukonetta, arvoltaan yhteensä 323 370 mk sekä kalustoa 86 022 mk:lla. Uudishankintojen yhteisarvo oli 418 140 mk.

Kirjasto karttui 915 (1957 882) numeroa. Kirjallisuuden vaihtoa lukuisten kotimaisten ja ulkomaisten virastojen kanssa jatkettiin ja laajennettiin.

Lähetysten lukumäärä oli 8 240 (1957 9 830).

Menot ja tulot. Seuraava taulukko osoittaa tilastotoimistolle myönnettyjen määrärahojen käytön:

Talousarvion momentti	Määrärahaa talousarvion mukaan	Siirto- ja lisämäärä- rahat	Yhteensä määrä- rahoja	Menot	Määrärahan säästö (+) tai ylitys (—)
	1 000 m k				
Vakinaiset viranhaltijat	29 243	1 408	30 651	30 651	—
Tilapäiset viranhaltijat	478	25	504	504	—
Viranhaltijain sairauslomasijaiset	400	20	420	420	—
Viranhaltijain sunnuntai- ja yli- työkorvaukset	300	—	300	184	+ 116
Muut palkkamenot	3 410	69	3 479	3 479	—
Vuokra	6 789	1 137	7 926	7 926	—
Valaistus	100	—	100	51	+ 49
Siivoustarvikkeet	50	—	50	38	+ 12
Painatus ja sidonta, s.m.	14 500	¹⁾ 2 923	17 423	13 376	²⁾ + 4 047
Tarverahat	3 971	—	3 971	3 682	+ 289
Yhteensä	59 241	{ 2 659 ¹⁾ 2 923	64 824	60 311	{ + 466 ²⁾ + 4 047

Toimiston tulot myydyistä julkaisuista olivat 186 159 mk.

¹⁾ Edelliseltä vuodelta siirtynyt määräraha. — ²⁾ Seuraavaan vuoteen siirtynyt määräraha.